

WIBO FÄRG

ARBETSBESKRIVNING RENOVERA FÖNSTER

WIBO SYSTEMMÅLNING

Flagande och ruttnande fönsterbågar är idag ett stort problem som skapar dyra merkostnader i renovering för husägarna.

Poröst virke, otillräckliga grunderingar och hårda slutstrykningsfärger har bäddat för skadorna och gjort att man tvingats till kortare intervaller mellan ommålningarna.

Förr byggdes fönster uteslutande av kärnvirke som målades med linoljefärg och som ofta fortfarande, trots tidens tand, håller mycket hög kvalitet.

WIBO FÄRG AB har tagit fram ett målningsprogram som bygger på många års erfarenhet av trä och målningsbehandlingar med linoljefärg.

Detta gör att vi idag i stort sett har eliminerat risken för rötskador och avflagning.

Systemet är hämtat från gamla tiders behandling av fönster, men med betydligt förbättrade penetrationsegenskaper hos grunderingen för att kompensera dagens försämrade virkeskvalité.

UNDERHÅLLSRENOVERING

FÖRARBETE - GRUNDERING

Fönster tillverkade efter 1960-65 och framåt är ofta fabriksmålade med alkydoljefärger som flagar och släpper från underlaget pga. att dom är hårda och har dålig vätförmåga.

Man slutade dessutom med att använda kådrikt kärnvirke vilket gjort att formstabiliteten minskat betydligt i virket och särskilt dåligt och poröst var det virke man använde under det s.k. miljonprogrammet på 60-talet och en bit in på 70-talet.

Ofta har dessa fönster renoveringsmålats ett antal gånger med olika alkydoljefärger vilket har gjort att överdelen av fönsterbågen ofta har ett tjockt, intakt lager färg medan det på bottenstycket och en bit upp på karmarna spjälkar kraftigt.

Det är därför viktigt att göra ett noggrant underarbete så att man dels skyddar de utsatta nedre delarna men samtidigt inte belastar de intakta övre delarna mer än nödvändigt.

Börja med att först förvattna och tvätta färgen på fönsterbågen med målarsoda eller ammoniak så att ytan blir ren och kritning samt löst sittande färg avlägsnas. Späd enligt rekommendationen på förpackningen.

All löst sittande färg bortskrapas till trärent fast underlag.

Allt löst sittande kitt borttages.

De trärena ytorna oljas med JUPEX 45 Kinesisk Träolja, gärna bruten i slutkulör för att få en bra täckning på slutbehandlingen.

Oljan påförs en gång flödig så att man mättar träet.

Om ytan snabbt blir matt påföres mer olja tills träet inte kan ta upp mer.

Om ytan däremot står blank efter ca. 15-20 min. är träet mättat och överskottet torkas av så att ytan inte blir för fet.

Oljas bågarna på plats skall man undvika att stå i direkt solsken och utföra arbetet eftersom lösningsmedlet då avdunstar för snabbt och oljan blir för tjock för att ta sig in i träet.

Rengöring av penslar och händer görs med WIBO Rengöring alt. lacknafta. Återfetta penseln med en fet tvål.

Nytt kitt påförs på grunderad yta och ges tid att torka enligt fabrikantens rekommendationer.

MELLANSTRYKNING

Alla trärena ytor stryks en gång tunt med WIBO Mellanstrykning.

Färgen skall påföras tunt - minst 8-10m²/liter och bästa verktyget för detta är en rund anstrykare i storlek No. 8 alt. 10 samt en Rund Sparpensel i storlek No. 4.

Färgen får inte spädas med aromatiska lösningsmedel.

Färgen skall målas minst 1-2 mm ut på glaset över kittet så att fukt inte kan tränga in mellan glas och kitt.

Eftersom det är svårt att få en jämn kant ut mot glaset kan man låta färgen gå ut någon centimeter och när den sedan torkat justerar man kanten med en linjal och ett rakblad.

Vid målning med vit linoljefärg eller ljusa gula kulörer kan problem med täckförmågan uppstå på trärent eller mörkare underlag.

Detta beror på att linoljan, till skillnad från alkydolja och akrylatlatex ("plastfärg"), väter in i pigmenten och gör dem laserande (genomskinliga).

Efterhand som oljan härdar ökar täckförmågan och efter 1-2 år har detta estetiska problem i stort sett upphört.

Vill man ha en bättre täckning på färgen redan från början är enda sättet att uppnå detta genom att man ökar på behandlingen med ytterligare ett färgskikt. Denna extra färgbehandling skall i så fall utföras med WIBO Mellanstrykning.

Eftersom fönsterbågar är mycket utsatta ökar man dessutom även livslängden på behandlingen med 3-5 år genom att måla ytterbågens utsida 2 ggr. med Mellanstrykning före färdigmålning.

Men observera att vid renovering är det endast de trärena ytorna som stryks flera gånger.

Undvik dock att byta kulör på bågarna om Du skall övermåla tjocka äldre lager färg, då detta kräver att även den gamla hårda färgen övermålas med mellanstrykningsfärg för täckningens skull, vilket kan bidra till att den släpper från underlaget pga. för hög belastning.

Torktid ca. 1½-2 dygn under normala förhållanden.

FÄRDIGSTRYKNING

Ytterbågen färdigstryks med WIBO Snickerifärg blank alt WIBO Färdigfärg

Färgen skall påföras tunt med rund anstrykare enligt ovan.

Tänk på självantändningsrisken i trasor och trassel. Blötlägg allt färgindränkt material innan det slängs.

För renovering av innerbåge, smygar etc. hänvisas till Arbetsbeskrivning: "Renovering invändiga snickerier".

TOTALRENOVERING

Gamla fönsterbågar tillverkade före 50-talet är nästan alltid gjorda av kärnfura vilket gör att dessa har en betydligt högre kvalité än dagens.

Långsiktigt är det ofta mycket bättre att renovera dessa än att skaffa nya av en kvalité som är sämre än den som suttit upp i 50 år eller mer.

Har man skador i träet eller bågen som behöver justeras rekommenderar vi att man tar kontakt med någon av de Fönsterhantverkare som finns ute i landet och ber att de tittar på detta.

Ofta kan de byta ut skadade delar mot nya av motsvarande kvalité vilket ofta blir billigare än att köpa nytt.

GRUNDARBETE

Börja först med att lossa och ta ut glasrutorna.

Detta är ett arbete som kräver stor försiktighet - speciellt om fönstret har gamla munblåsta glas.

Vi rekommenderar att Ni hyr en "Kittlampa" som via infravärme smälter det gamla hårda linoljekittet och gör det mjukt och lätt att ta bort - men var försiktig så inte värmen orsakar spänningar i glaset så det spricker.

När kittet är borttaget avlägsnas de små fönsternubb som ofta håller fast rutan.

När rutorna är urlösta kan själva färgborttagningen påbörjas.

Skrapa först bort all löst sittande färg så mycket som möjligt. Var försiktig med profilerade kanter så dessa inte skadas. Använd inte slipmaskin.

Bästa sättet att göra trärent är med infravärme och profilskrapa.

Visserligen fungerar även värmepistol men den arbetar med betydligt högre gradtal vilket kan göra att träytan förkolnas vilket inte är bra Dessutom består ofta gamla färgskikt av blyvitt, vilken förgasas i den högre temperaturen och farliga blyångor bildas.

När all färg är borttagen oljas bågen med JUPEX 45 Kinesisk Träolja eller om ytan är fet med en mager WIBO Linoljegrund.

Var extra noggrann med att mätta kittfalsen så inte träet suger olja ur linoljekittet vilket gör att det blir hårt och spricker sönder.

När oljan torkat läggs en kittsträng i kittfalsen och glaset pressas försiktigt tillbaka, klossas och fästes med fönsternubb.

Observera att i vissa fall är träytan så tätvuxen, alt. ytan har blivit mättad av kåda/hartser vid infravärmebehandlingen, att den inte tar upp någon olja och i dessa fall kan man ofta gå direkt på mellanstrykningsfärg eller slipstrykningsfärg. Kontakta fabriken eller närmaste återförsäljare om tveksamhet uppstår.

Fönstret kittas runt om med linoljekitt och kittet jämnas med kittkniven.

Var noga vid val av linoljekitt så att Ni får en acceptabel kvalitet som fungerar ihop med målningsystemet.

Om det kitt som används är ett rent linoljekitt måste övermålning ske antingen inom 24 timmar efter att man kittat eller så måste man vänta minst 2-3 veckor.

Linoljan i kittet torkar genom att ta upp syre och under den processen kan kittet svälla upp till 10-15 % i volym. Detta förlopp pågår i normalfallet under 1-2 veckor varefter kittet stabiliseras och sjunker tillbaka. Om man då påfört färg under kittets torkprocess hinner färgen hårdna innan kittet sjunkit tillbaka och blir då "hängande i luften" när så sker. Färgen sitter inte fast mot underlaget och flagar av i långa remsor.

För att undvika detta måste man därför måla över kittet omgående så att det förhindras att svälla, eller vänta tills processen har stabiliserats.

Om kittet är tillverkat på någon syntetisk olja bör det i normalfallet få härda 2-3 dygn innan det övermålas. Följ fabrikantens anvisningar.

Undvik plast- eller silikonbaserade kitt eftersom det kan vara svårt för färgen att få fäste i dem. Dessutom sväller och krymper de på ett för färgen ogynnsamt sätt vilket nästan alltid leder till sprickbildning i färgen.

OBS! Det är direkt olämpligt att använda syntetiskt kitt vid renovering av äldre fönster om man vill bevara det gamla glaset. Ofta limmar de så hårt mot glaset att de inte går att få loss utan risk för att det gamla sköra glaset går sönder. Förr eller senare uppstår behovet av att kitta om fönstren och det enda kitt som då är enkelt att ta bort med t.ex. infravärme är linoljekitt.

Bågen målas enl. standardanvisning med WIBO Mellanstrykning och WIBOLINE Färdigfärg alt Snickerifärg blank.

I övrigt - se tidigare anvisningar under: "UNDERHÅLLSRENOVERING".

För renovering av innerbåge, smygar etc. hänvisas till Arbetsbeskrivning: "Renovering invändiga snickerier".

ALLMÄNT

Undvik att måla i direkt solsken eller vid fuktig väderlek.

Måla inte på fuktigt virke. Max fuktkvot 18%.

Rör om färgen noggrant före målning.

Mellanstrykning och färdigfärg skall sträckas 9-10m²/liter.

Färgerna kommer färdigblandade från fabrik och får inte spädas med aromatiska lösningsmedel.

Vid målning med ljusa kulörer eller vitt måste man vara extra noggrann med att grunderingen inte blir för fet eftersom färgen då gärna vill krackelera redan efter något år.

Vid kortare uppehåll i målningen förvaras penslarna i vatten. Tillsätt några droppar såpa eller diskmedel till vattnet för att förhindra att färg flyter upp till ytan och söljar ned penselskäftet.

Vid rengöring av penslar och verktyg brukas tvållösning och vatten. Om lösningsmedel används måste penselhåret återfettas med fet tvål.

Händer och hud som fått linoljestänk rengörs med såpa och vatten.

Vid färgstänk på kläder - smörja in det nedsölade området med såpa och låt ligga i varmt vatten över natten. Tvätta sedan på vanligt vis.

När målningen avslutas för dagen - dra alltid ned färgen från kanterna i burken så att den inte torkar och ramlar ned i färgen som skinn.

Vid uppehåll i målningen på ett par dagar upp till ett par veckor bör man försiktigt hälla någon centimeter vatten med såpa eller diskmedel i ovanpå färgen för att förhindra att den skinntorkar på ytan. Vattnet hälls sedan försiktigt av innan målningen återupptas.

När målningsarbetet avslutats hälls färgresterna över på mindre burkar för att minimera luftmängden i burken så att färgen inte skinntorkar på ytan. Glöm inte att skriva på den nya burken vilken kvalité och kulör den innehåller samt när den är inköpt.

Spara alltid ett våtprov i en liten miniatyrflaska eller dylikt som kulörprov eftersom våt färg inte ändrar kulör så som uppstruken färg gör.

Förvara aldrig halvfulla färgburkar uppochned. Syret i burken gör att ett skinn bildas på ytan av färgen och när man vänder tillbaka burken hamnar skinnet under färgen vilket gör det omöjligt att ta bort det på ett vettigt sätt.

Färgen måste därför silas innan den kan användas. Dessutom sjunker pigmenten till "botten" när färgen står en längre tid och det innebär ju locket, om burken står upp-och-ned.

Linoljefärg som förvarats mer än ett år bör provmålas innan den används för att avgöra om viskositeten och torkegenskaperna har förändrats. Förmodligen behöver man tillsätta något torkmedel och någon förtjockare för att färgen skall bli strykbar.

Färg som är över 5 år gammal bör inte användas vid utomhusmålning.

Tänk på självantändningsrisken i trasor och trassel samt ha alltid en hink vatten stående där Du kan slänga dessa.

Kontakta oss genast om problem uppstår, så hjälper vi till att lösa dessa.